

Obsah

PREDHOVOR	11
PŘEDMLUVA	11
1. HISTORIE DIABETU	12
2. DEFINÍCIA A KLASIFIKÁCIA	15
2.1. DEFINÍCIA	15
2.2. KLASIFIKÁCIA	15
2.2.1. Diabetes mellitus typu 1	16
2.2.2. Diabetes mellitus typu 2	17
2.2.3. Iné špecifické typy diabetu	17
2.2.4. Gestačný diabetes mellitus (GDM)	18
2.2.5. Hraničné poruchy glukózovej homeostázy	18
2.2.6. Skrining dosiaľ zdravých osôb	18
3. EPIDEMIOLOGIA DIABETES MELLITUS	21
3.1. EPIDEMIOLOGIA DIABETU 1. TYPU	21
3.1.1. Geografická distribúcia DM 1	21
3.1.2. Etnické rozdiely a vplyvy migračných pohybov	22
3.1.3. Vekové a pohlavné rozdiely v incidencii DM 1	22
3.1.4. Časové trendy a variácie v ročných obdobiach	22
3.2. EPIDEMIOLOGIA DIABETU 2. TYPU	24
3.2.1. Heterogenita DM 2	24
3.2.2. Prevalencia DM 2	24
3.2.3. Incidencia DM 2	24
3.2.4. Nediagnostikovaný diabetes	24
3.2.5. Faktory, ktoré hrajú úlohu pri rozvoji DM 2	24
3.2.6. Morbidita, mortalita a príčiny smrti u DM 2	26
4. DIAGNOSTIKA A RUTÍNE VYŠETROVACIE POSTUPY	29
4.1. KLINICKÝ OBRAZ A DIAGNOSTIKA	29
4.1.1. Klinický obraz	29
4.1.2. Diagnóza	30
4.1.3. Diferenciálna diagnóza	31
4.2. BIOCHEMICKÉ VYŠETRENIA V DIABETOLÓGII	34
4.2.1. Úvod	34
4.2.2. Glykémia a glykozúria	35
4.2.3. Glykohemoglobín a glykované plazmatické bielkoviny	38
4.2.4. Ketolátky	42
5. ETIOPATOGENÉZA DM	45
5.1. ZÁKLADY FYZIOLÓGIE A PATOFYZIOLÓGIE GLUKOREGULÁCIE	45
5.1.1. Celotelová bilancia glukózy	45
5.1.2. Vstup glukózy do buniek	45
5.1.3. Energetické krytie potreby tkanív	46
5.1.4. Časový priebeh metabolických krokov po požití glukózy	48
5.1.5. Langerhansove ostrovčeky	50
5.1.6. Inzulín	52
5.1.7. Amylín	59
5.1.8. Glukagón	60
5.1.9. Somatostatín	63
5.1.10. Pankreatický polypeptid (PP)	64

5.2. ETIOPATOGENÉZA 1. TYPU DIABETES MELLITUS	66
5.2.1. Imunitne sprostredkovaný DM 1	66
5.2.2. Idiopatický DM 1	68
5.3. ETIOPATOGENÉZA 2. TYPU A INÝCH TYPOV DIABETES MELLITUS	70
5.3.1. Tkanivová lokalizácia porúch inzulinozistencie	70
5.3.2. Inzulinozistencia v oblasti metabolizmu glukózy	73
5.3.3. Iné možné vplyvy na inzulinozistenciu	75
5.3.4. Záver	76
5.4. SYNDRÓM INZULÍNOVEJ REZISTENCIE (METABOLICKÝ SYNDRÓM X, REAVENOV SYNDRÓM)	78
5.4.1. Definícia	78
5.4.2. Hyperinzulinizmus a hyperglykémia	78
5.4.3. Esenciálna artérová hypertenzia	78
5.4.4. Dyslipoproteinémia	80
5.4.5. Centrálna obezita	80
5.4.6. Fibrinolýza a hemoreologické poruchy	81
5.4.7. Hyperurikémia	82
5.4.8. Hírzutizmus a hyperandrogénne stavy u žien	82
5.4.9. Patofyziologický podklad liečby IR	82
5.4.9. Záver	84
5.5. MERANIE INZULÍNOVEJ SENZITIVITY	85
5.5.1. Index inzulínovej rezistencie nalačno (FIRI)	85
5.5.2. Orálny glukózo–tolerančný test (OGTT) so súčasným meraním imunoreaktívneho inzulínu (IRI) ..	85
5.5.3. Intravenózne glukózo–tolerančný test (IvGTT)	85
5.5.4. Krátky inzulínový tolerančný test	86
5.5.5. Zámkové metódy	86
5.5.6. Minimálny model	88
5.5.7. Záver	89
6. LIEČBA DIABETES MELLITUS	93
6.1. CIEĽ LIEČBY	93
6.2. EDUKÁCIA PACIENTOV	94
6.2.1. Predpoklady a bariéry edukačného procesu	94
6.2.2. Organizácia a plánovanie edukačných programov	96
6.2.3. Hodnotenie edukačného procesu	101
6.3. TELESNÉ CVIČENIE	102
6.3.1. Účinky telesného cvičenia	102
6.3.2. Telesné cvičenie u diabetikov 1. typu	102
6.3.3. Telesné cvičenie u diabetikov 2. typu	103
6.3.4. Preventívne účinky telesného cvičenia	103
6.4. DIÉTA PRI DIABETES MELLITUS	105
6.4.1. Diabetická diéta	105
6.4.2. Hlavné zmeny názorov na stravovanie diabetikov	105
6.4.3. Ciele správnej výživy pri liečbe diabetu (5)	106
6.4.4. Nevyhnutné úpravy stravovania	107
6.4.5. Distribúcia energetického príjmu podľa základných živín	108
6.4.6. Záver	112
6.5. ORÁLNE ANTIDIABETIKÁ	113
6.5.1. Deriváty sulfonylurey	113

6.5.2.	Biguanidy	115
6.5.3.	Iné a nové antidiabetiká	117
6.5.4.	Taktika liečby	118
6.6.	INZULÍNOVÁ LIEČBA	120
6.6.1.	Indikácie inzulínovej liečby	120
6.6.2.	Inzulínové prípravky	120
6.6.3.	Technika inzulínovej liečby	122
6.6.4.	Celková denná dávka inzulínu	124
6.6.5.	Zahájenie inzulínovej liečby	124
6.6.6.	Aplikačné inzulínové režimy	126
6.6.7.	Intenzifikovaná inzulínová liečba	127
6.6.8.	Sledovanie kompenzácie	127
6.6.9.	Časté terapeutické problémy	128
6.6.10.	Liečba inzulínom pri diabete 2. typu	129
6.6.11.	Inzulínové pumpy	130
6.6.12.	Alternatívne terapeutické postupy	131
6.6.13.	Komplikácie inzulínovej liečby	131
6.7.	TRANSPLANTACE PANKREATU A IZOLOVANÝCH LANGERHANSOVÝCH OSTRŮVKŮ	134
6.7.1.	Možnosti a historie	134
6.7.2.	Porovnaní orgánové a tkáňové transplantace	135
6.7.3.	Transplantace pankreasu	135
6.7.4.	Transplantace Langerhansových ostrůvků	137
6.8.	SELFMONITORING GLYKÉMIE, GLYKOZÚRIE A KETONÚRIE	139
6.8.1.	Selfmonitoring glykémie	139
6.8.2.	Selfmonitoring glykozúrie	140
6.8.3.	Selfmonitoring ketonúrie	141
6.9.	PRINCÍPY AMBULANTNÉHO VEDENIA	143
6.9.1.	Starostlivosť o diabetikov v Slovenskej republike	143
6.9.2.	Charakteristika jednotlivých stupňov starostlivosti	143
6.9.3.	Základné vyšetrenie diabetika	143
6.9.4.	Ciele metabolickej kompenzácie	145
7.	INÉ ŠPECIFICKÉ TYPY DIABETES MELLITUS	147
7.1.	Genetické defekty funkcie B–buniek	147
7.2.	Genetické defekty inzulínového účinku	147
7.3.	Choroby exokrinného pankreatu	149
7.4.	Endokrinopatie	149
7.5.	Diabetes mellitus navodený liekmi alebo chemikáliami	151
7.6.	Diabetes mellitus vyvolaný infekciou	152
7.7.	Zriedkavé formy autoimúnne navodeného diabetu	152
7.8.	Iné genetické syndrómy spojené niekedy s diabetom	152
8.	AKÚTNE KOMPLIKÁCIE DIABETES MELLITUS	153
8.1.	HYPOGLYKÉMIA	153
8.1.1.	Definícia	153
8.1.2.	Frekvencia hypoglykémie	153
8.1.3.	Klasifikácia hypoglykémie	154
8.1.4.	Prejavy a symptómy hypoglykémie	154
8.1.5.	Hypoglykémia a metabolizmus mozgu	156
8.1.6.	Hormonálna glukózová kontraregulácia	156

8.1.7.	Fenomén neuvedomenia si hypoglykémie	157
8.1.8.	Diagnostika hypoglykémie	158
8.1.9.	Liečba	161
8.1.10.	Prevenca hypoglykémie	161
8.2.	DIABETICKÁ KETOACIDÓZA	163
8.2.1.	Definícia a terminológia	163
8.2.2.	Epidemiológia	163
8.2.3.	Vyvolávajúce faktory	163
8.2.4.	Patofyziológia zmien pri diabetickej ketoacidóze	163
8.2.5.	Diagnóza diabetickej ketoacidózy	164
8.2.6.	Liečba diabetickej ketoacidózy	164
8.2.7.	Komplikácie liečby diabetickej ketoacidózy	167
8.3.	HYPEROSMOLÁRNA HYPERGLYKEMICKÁ KÓMA	169
8.3.1.	Etiopatogenéza	169
8.3.2.	Klinický a laboratórny obraz	169
8.3.3.	Liečba	170
9.	MIKROANGIOPATIA	171
9.1	PATOGENÉZA CHRONICKÝCH KOMPLIKÁCIÍ DIABETES MELLITUS	171
9.1.1	Teória glukózovej toxicity	171
9.1.2	Reverzibilné biochemické zmeny	171
9.1.3	Glykácia bielkovín pri diabetes mellitus	174
9.1.4	Porušená rovnováha medzi tvorbou bioreaktívnych foriem kyslíka a antioxidačnou ochranou pri diabetes mellitus.	175
9.2.	DIABETICKÁ RETINOPATIA	178
9.2.1.	Epidemiológia diabetickej retinopatie (DR)	178
9.2.2.	Patogenéza DR	178
9.2.3.	Príznaky DR	179
9.2.4.	Priebeh a rizikové faktory DR	180
9.2.5.	Klasifikácia DR	181
9.2.6.	Liečba DR	182
9.2.7.	Iné oftalmologické zmeny u diabetikov	183
9.2.8.	Skríning DR	184
9.3.	DIABETICKÁ NEFROPATIA	186
9.3.1.	Epidemiológia	186
9.3.2.	Morfologický obraz	186
9.3.3.	Patogenéza	186
9.3.4.	Diagnostika a klinický obraz	188
9.3.5.	Preventívne a liečebné opatrenia	191
9.3.6.	Liečba chronického zlyhania obličiek	194
9.4.	DIABETICKÁ NEUROPATIA	196
9.4.1.	Epidemiológia	196
9.4.2.	Patogenéza	196
9.4.3.	Klasifikácia	196
9.4.4.	Klinický obraz	197
9.4.5.	Diagnostika	199
9.4.6.	Liečba	199
9.4.7.	Prevenca	200
9.5.	DIABETICKÁ NOHA	202

9.5.1. Epidemiológia	202
9.5.2. Patogenéza, vyvolávajúce faktory a klinika	202
9.5.3. Diagnostika diabetickej nohy	203
9.5.4. Liečba	204
9.5.5. Prevencia	206
10. MAKROANGIOPATIA	209
10.1. PATOGENÉZA ATEROTROMBOTICKÝCH ZMIEN	209
10.1.1. Aterogenéza	209
10.1.2. Hemokoagulačné zmeny pri diabetes mellitus	212
10.2. CIEVNE OCHORENIA MOZGU	215
10.2.1. Epidemiológia	215
10.2.2. Klasifikácia	215
10.2.3. Diagnostika	216
10.2.4. Liečba	216
10.2.5. Prevencia	216
10.3. POSTIHNUTIE SRDCA U DIABETIKOV	218
10.3.1. Epidemiológia	218
10.3.2. Klasifikácia	218
10.3.3. Kardiomyopatia	219
10.3.4. Kardiálna autonómna neuropatia	219
10.3.5. Liečba ischemickej choroby srdca u diabetikov	219
10.3.6. Prognóza	220
10.3.7. Prevencia	220
10.4. ISCHEMICKÁ CHOROBA DOLNÝCH KONČATÍN	223
10.4.1. Epidemiológia	223
10.4.2. Klinický obraz	223
10.4.3. Diagnostika	224
10.4.4. Liečba	225
11. ZDRUŽENÉ OCHORENIA PRI DIABETES MELLITUS	229
11.1. ARTÉRIOVÁ HYPERTENZIA	229
11.1.1. Epidemiológia	229
11.1.2. Patogenéza	229
11.1.3. Diagnóza a klinický obraz	230
11.1.4. Liečba	231
11.2. HYPERLIPOPROTEINÉMIA A DIABETES MELLITUS	234
11.2.1. Epidemiológia	234
11.2.2. Patogenéza	234
11.2.3. Klasifikácia hyperlipoproteinémií	235
11.2.4. Liečba hyperlipoproteinémií	236
12. ŠPECIÁLNE PROBLÉMY	241
12.1. DIABETES MELLITUS V DETSTVE A MLADOSTI	241
12.1.1. Menej časté typy diabetu v detskom veku	241
12.1.2. Diagnostické príznaky	242
12.1.3. Diabetická ketoacidóza v detskom veku	242
12.1.4. Dlhodobá liečba diabetu v detskom veku	242
12.1.5. Problémy a komplikácie inzulínovej liečby.	245
12.1.6. Prognóza a prevencia DM I v detskom veku.	245
12.2. BRITTLE DIABETES	247

12.2.1. Definícia	247
12.2.2. Meranie lability diabetu	247
12.2.3. Nepravý BD	248
12.2.4. Idiopatický BD (IBD)	250
12.2.5. Liečba	250
12.2.6. Predikcia a prevencia	250
12.3. GRAVIDITA A DIABETES	252
12.3.1. Úvod	252
12.3.2. Perinatálna mortalita	252
12.3.3. Gravidita u diabetičiek 1. typu.....	252
12.3.4. Gravidita u diabetičiek 2. typu.....	258
12.4. GESTAČNÝ DIABETES MELLITUS	260
12.4.1. Definícia a patogenéza GDM	260
12.4.2. Výskyt	260
12.4.3. Skrining a diagnostika GDM	260
12.4.4. Liečba	261
12.4.5. Sledovanie pacientky s GDM	262
12.4.6. Vedenie pôrodu	262
12.4.7. Popôrodná starostlivosť	262
12.5. STAROSTLIVOSŤ O CHIRURGICKÉHO PACIENTA	264
12.5.1. Metabolické zmeny pri chirurgickom zákroku.....	264
12.5.2. Riziko chirurgického výkonu u diabetika	264
12.5.3. Ciele starostlivosti o operovaného diabetika (10).....	264
12.5.4. Praktické zásady liečby	265
12.5.5. Pacienti liečení diétou a orálnymi antidiabetikami	266
12.5.6. Urgentné chirurgické výkony	266
12.6. DIABETES V STAROBE	268
12.6.1. Nutnosť skriningu	268
12.6.2. Liečba	268
12.6.3. Komplikácie diabetu v starobe	270
12.7. PORUCHA GLUKÓZOVEJ TOLERANCIE	272
12.7.1. Definícia poruchy glukózovej tolerancie a hraničnej glykémie nalačno	272
12.7.2. Epidemiológia IGT	272
12.7.3. Skrining a jeho vyhodnotenie	272
12.7.4. Patofyziológia a rizikové faktory	272
12.7.5. Ďalší vývoj IGT	272
12.7.6. IGT a akcelerovaná ateroskleróza	273
12.7.7. Metódy skriningu IGT	273
12.7.8. Liečebný prístup	274
12.8. ŠPECIÁLNE PROBLÉMY DIABETIKA	276
12.8.1. Zabezpečenie diabetika	276
12.8.2. Cestovanie diabetika	276
12.8.3. Výkonnostný šport	276
12.8.4. Vodičský preukaz	276
12.8.5. Psychológia diabetika	277
12.8.6. Problémy komunikácie v ambulancii	277
12.8.7. Pracovné zaradenie diabetika	277
12.8.8. Diabetes a poisťovací systém	278